

TAĞI TAĞIYEV YARADICILIĞINA AVROPA ƏNƏNƏLƏRİNİN TƏSİRİ

Emil Ağayev
Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyası "Sənətsünaslıq" fakültəsinin magistri
E-mail: emilaghayev93@mail.ru

Təsviri incəsənət tarixinə nəzər yetirsək, hər bir rəssamın öz yaradıcılığını formalaşdırana qədər müəyyən dövrlərdə fəaliyyət göstərən cərəyanlardan, istiqamətlərdən və onların görkəmli nümayəndələrinin texnikalarından geniş bəhrələndiyini görürük. Azərbaycan təsviri sənətində mühüm ənənələrdən biri də rəssamlarımızın yaratdıqları əsərlərdə milliliklə bərabər, rus və Avropa məktəblərinin xüsusiyyətlərini ümumiləşmiş formaya gətirərək, bütöv bədii quruluşa malik kompozisiyalar yaratmalarıdır. Görkəmli rəssam Tağı Tağıyev (1917-1993) də belə sənətkarlarımızdandır.

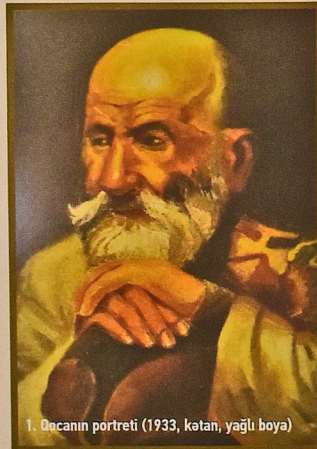
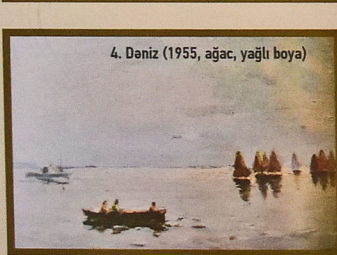
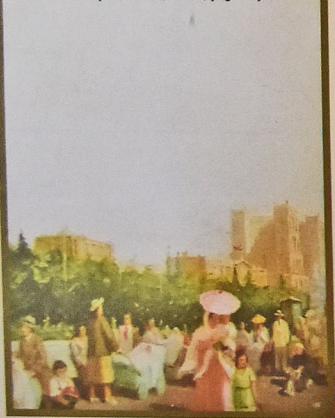
Tağı Əziz oğlu Tağıyev 1917-ci ildə noyabrın 7-də Bakıda, zərgər nəslindən olan ailədə dünyaya göz açmışdır. Onun babası Məmməd Tağı Məcidov şəhərin tanınmış zərgəri olmuşdur. Elə bu səbəbdən Tağı Tağıyevin ailəsində incəsənətə yüksək qiymət verilirdi. Bütün bunlar gələcək rəssamın şəxsiyyət kimi yetişməsində böyük rol oynamışdır. Tağı Tağıyevin rəssam kimi formalaşmasında Əzim

Əzimzadənin mühüm əməyi var, 1931-1935-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda bu sənətin sirlərini öyrənməklə yanaşı, həm də öz dəstxəttini və gələcək yaradıcılıq istiqamətlərini müəyyənləşdirməyə çalışırdı.

Rəssamın erkən yaradıcılığına nəzər yetirsək, portret janrına üstünlük verdiyi aydın nəzərə çarpır. "Qocanın portreti" (1933), "Qadın portreti" (1939) və sair bu janrda yaratdığı əsərlərdə milli və Avropa ənənələrinin xüsusiyyətlərini, portretlərə xas olan geyim, daxili aləm və bəxış istiqamətlərini hiss edə bilərik.

"Qocanın portreti" (1933, kətan, yağlı boya) (şəkil 1) əsərində kompozisiyanın mərkəzində yerləşdirilən obraz mənalı, dərin baxışlarıyla seçilir. Rəng qammlarının harmoniyası, ton keçidlərinin dəqiq verilməsi portretin xüsusiyyətləri kimi qeyd edilməlidir. Əsərdə XVII əsrin məşhur rəssamlarından sayılan Rembrantın təsviri sənət prinsiplərini görə bilərik. Işıq-kölgə, qızılı rəng sayrışığı və qoca-

6. Dənizkənarı park (1946, kətan, yağlı boya)

1. Qocanın portreti (1933, kətan, yağlı boya)

5. Şəhər mənzərəsi (1946, kətan, yağlı boya)

7. Natürmort (1964, kətan, yağlı boya)

nın əllərinin dairəvi formada verilməsi Rembrant prinsiplərindən yanaşma deməkdir. Qocanın aşağı bəxış sistemi, əlindəki papağı, çiyinin bir tərəfində verilən rus və milli naxışlarımızın sintezi bu kompozisiyanı tamamlayır.

Tağı Tağıyevin ən məşhur çoxfıqırlu kompozisiyalarından olan "Konsert" (kətan, yağlı boya, 1939) adlı tablosunda rəssam üçhissəli təsvir prinsipindən istifadə etmişdir. Əsərdə tamaşaçıların geyimləri xüsusilə diqqəti cəlb edir, konsertdəki təəssürat aydın şəkildə hiss edilir. Burada impressionist rəssamlardan xüsusilə Renuarın rəngkarlıq metodunu görə bilərik. Kompozisiyadakı axıcı rənglər, çalarların bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqəsi, sanki musiqili ifadəsi impressionizmin təsiri altında yaradıldığını bir daha təsdiqləyir.

Tağı Tağıyev Bakıda Rəssamlıq Məktəbini bitirdikdən sonra təhsilini davam etdirmək üçün 1940-cı ildə Moskvaya gedir. O, V.I.Surikov adına Moskva Dövlət Rəssamlıq İnstitutuna, rus rəngkarlığında impressionizmin nümayəndələrindən olan Sergey Vasilyevič Gerasimovun sinfinə daxil olur. Qeyd etmək lazımdır ki, rus rəngkarlıq məktəbinin ənənələri Tağı Tağıyevin yaradıcılığına çox böyük təsir göstərmiş və elə bir möhkəm təmələ çevrilmişdir ki, sonrakı illərdə rəssamın yaradıcılıq üslubu məhz onun üzərində qurulmuşdur.

Bütün deyilənlər "Çəhrayı geyimli qız portreti"ndə (kətan, yağlı boya) (şəkil 3) də əksini tapır, əsərdə rus rəssamlarının təsviri sənət ənənələrinin təsiri daha aydın hiss olunur. XIX əsr məşhur rus

rəssamı Serovun "Şaftalılarla qız" əsərinə fikir versək, bu iki kompozisiyanın ümumi oxşarlığını qeyd edə bilərik. Tağı Tağıyevin əsərində qızın tamaşaçılarla bəxış nöqtəsi, rəng həlli, məkanın düzgün şəkildə verilməsində rus rəngkarlıq məktəbinin təsiri aydın duyulur.

Rəssamın 40-50-ci illərdə yaratdığı mənzərələrdə də impressionizm cərəyanının təsiri çox güclüdür. "Dəniz" (1955, ağac, yağlı boya) (şəkil 4), "Şəhər mənzərəsi" (1946, kətan, yağlı boya) (şəkil 5) əsərlərində dənizin sakit formada verilməsi sanki Klod Monenin yaratdığı marina janrı nümunələrinin davamı kimi

qeyd oluna bilər. Dənizin ümumi mənzərəsi, işığın rənglər üzərində aydın şəkildə ifadəsi, mazoklar və alvanlıq, bəzən isə nöqtələrlə təsvir edilən hər iki əsərdə puantilistlərin metodu da diqqətdən qaçmır. Ümumiyyətlə, rəssam mənzərə janrında yaratdığı əsərlərində əsas mövzu kimi Bakının ümumi gözəlliyini tamaşaçılara çatdırır. "Dənizkənarı park" (kətan, yağlı boya, 1946) (şəkil 6) çoxfıqırlu kompozisiyasında dinamika, geyimlərin dəqiqliyi, ümumiləşmiş təsvir manerasının verilməsi rəssamın öz yaradıcılıq xüsusiyyətləri haqqında müəyyən fikirlər formalaşdırır.

Tağı Tağıyev onu əhatə edən hər şeydə, bəlkə də, ilk baxışdan sezişməyən gözəlliyi axtarır və gələcək əsəri üçün mövzu görürdü. Rəssamın natürmortlarına fikir versək, Avropa təsviri sənət usullarının dəstxəttini aydın hiss edə bilərik. Natürmort (kətan, yağlı boya, 1964) (şəkil 7) əsərində əsas mərkəz kimi güllərlə dolu güldən, ətrafına səpələnmiş gül laçakları və xüsusilə XVII əsr məşhur İtaliya rəssamı Karavaconun rəng, işıq-kölgə həllini, məkan və janr münasibətləri barəsində olan rəngkarlıq qanunlarını dəqiqliklə izləyə bilərik.

Tağı Tağıyev 1993-cü ildə vəfat etmişdir. Böyük qələbə malik insan və istedadlı rəssam dünyamızı tərk etdikdən sonra da qəlbimizdə yaşayır, şedevr əsərləri ölməz müəlliminin adından bizimlə danışır...♦

Ədəbiyyat:

1. S.Fərov. "Bir rəssamın ömrü". "Mədəniyyət" qəzeti, 2017 (1 noyabr).
2. N.Həbibov. "Tağı Tağıyev". Bakı, Azərnaşır, 1960.
3. Gülnaz Quliyeva. "Tağı Tağıyev". "Sərvət" toplusu, Bakı, 2013.

Резюме

Эта статья посвящена 100-летию Таги Тагиева. Мы можем видеть синтез европейских традиций в его работах, портретах.

Ключевые слова: Таги Тагиев, импрессионизм, цвет, традиция, пейзаж, композиция.

Summary

This article is dedicated to the 100th anniversary of Tagi Tagiyev. We can see the synthesis of European traditions in his creations, portraits and paintings.

Key words: Taghi Tagiyev, impressionism, color, tradition, landscape, composition.